

Konrad Kołodziejcki

Od autorytaryzmu do autorytaryzmu. Ideowa i ustrojowa geneza współczesnego państwa rosyjskiego.

Streszczenie

Tematem pracy są przemiany prawno-ustrojowe zachodzące we współczesnej Rosji od czasu upadku ZSRR. Praca składa się z pięciu rozdziałów, przedstawiających w chronologicznym porządku kolejne etapy kształtowania ustroju współczesnego państwa rosyjskiego.

W rozdziale pierwszym omówiona została ustrojowa geneza współczesnego państwa rosyjskiego. Przeanalizowano proces emancypacji władz RSFR i przekształcania się tej republiki związkowej w samodzielne państwo. Proces ten przedstawiony został w aspekcie istniejącego do chwili rozwiązania ZSRR dualizmu prawno-ustrojowego na terytorium Rosji oraz zagadnień związanych z przejściem kontroli nad strukturami państwa sowieckiego przez władze suwerennej Rosji. Wiele miejsca poświęcono powstawaniu nowych instytucji, w tym przede wszystkim powołaniu urzędu prezydenta Rosji oraz nowej strukturze terytorialnej kraju.

Rozdział drugi jest poświęcony przyjętej w 1993 roku konstytucji Federacji Rosyjskiej. Ze względu na dominującą pozycję prezydenta, skupiono się przede wszystkim na omówieniu jego pozycji ustrojowej oraz na relacjach pomiędzy głową państwa a innymi ośrodkami władzy, zwłaszcza regionalnymi.

Rozdział trzeci obejmuje okres prezydentury Borysa Jelcyna od wejścia w życie konstytucji do momentu ustąpienia prezydenta z urzędu 31 grudnia 1999 roku. W tym czasie podjęto w Rosji nieudaną próbę zbudowania demokracji liberalnej. Konflikt pomiędzy prezydentem a komunistyczną opozycją w Dumie Państwowej oraz niepopularne reformy gospodarcze doprowadziły do poważnego osłabienia władzy prezydenckiej. W rozdziale przedstawiono przebieg konfliktu oraz jego konsekwencje dla państwa. Do najważniejszych należało rozproszenie władzy i utworzenie nieformalnych struktur skupionych wokół byłej nomenklatury, oligarchów oraz przywódców regionalnych.

Rozdział czwarty jest poświęcony pierwszym dwóm kadencjom prezydenckim Władimira Putina. Tę część pracy otwiera prezentacja programu silnej władzy ogłoszonego przez Putina po jego zwycięstwie wyborczym w 2000 roku. Praktyczną realizacją tego programu były reformy ustrojowe w Rosji omówione szczegółowo na podstawie aktów normatywnych z tego okresu. Analiza reform została przeprowadzona przede wszystkim pod kątem procesu wzmocnienia władzy oraz ponownej centralizacji państwa. Poszczególne reformy: ustrojowe, administracyjne, gospodarcze oraz struktur siłowych zostały opisane w kolejnych podrozdziałach. Przedstawiono także proces przejmowania przez obóz prezydencki kontroli nad zasobami i instytucjami państwa mającymi kluczowe znaczenie dla utrzymania władzy.

W rozdziale piątym został przedstawiony system władzy zbudowany przez Władimira Putina po jego powrocie na urząd prezydenta w 2012 roku. Omówiono kolejne etapy ewolucji prawno-ustrojowej Rosji, do której doszło w odpowiedzi na pogarszającą się koniunkturę polityczną i gospodarczą. Ważnym elementami tej ewolucji były m.in. dalsze zmiany ustawodawstwa wyborczego, w tym przywrócenie bezpośrednich wyborów gubernatorów i kolejna modyfikacja relacji pomiędzy władzą centralną i *regionami*. Dalsza część rozdziału poświęcona jest kształtowaniu się dojrzałego autorytaryzmu w Rosji oraz problemowi przestrzegania praw obywatelskich. Zwrócono tu wiele uwagi na proces postępującej personifikacji władzy oraz wzrost znaczenia struktur siłowych. Przedstawiono także i przeanalizowano akty normatywne ograniczające wolność wypowiedzi, w tym ustawodawstwo wprowadzające nowe zaostrzone zasady korzystania z internetu w Rosji. Rozdział kończy prezentacja źródeł oraz głównych założeń tzw. konserwatywnego zwrotu – ideologii przyjętej przez obóz władzy po powrocie Putina na urząd prezydenta.

Pracę kończą konkluzje uzasadniające tezę o autorytarnym kierunku ewolucji prawno-ustrojowej w Rosji. Zaprezentowano tu również syntetyczną charakterystykę ustroju Federacji Rosyjskiej posiadającego w obecnej formie wszystkie najważniejsze cechy pozwalające zaliczyć go do współczesnych odmian autorytaryzmu, określanych w literaturze jako „rywalizujący autorytaryzm” (*competitive authoritarianism*).